

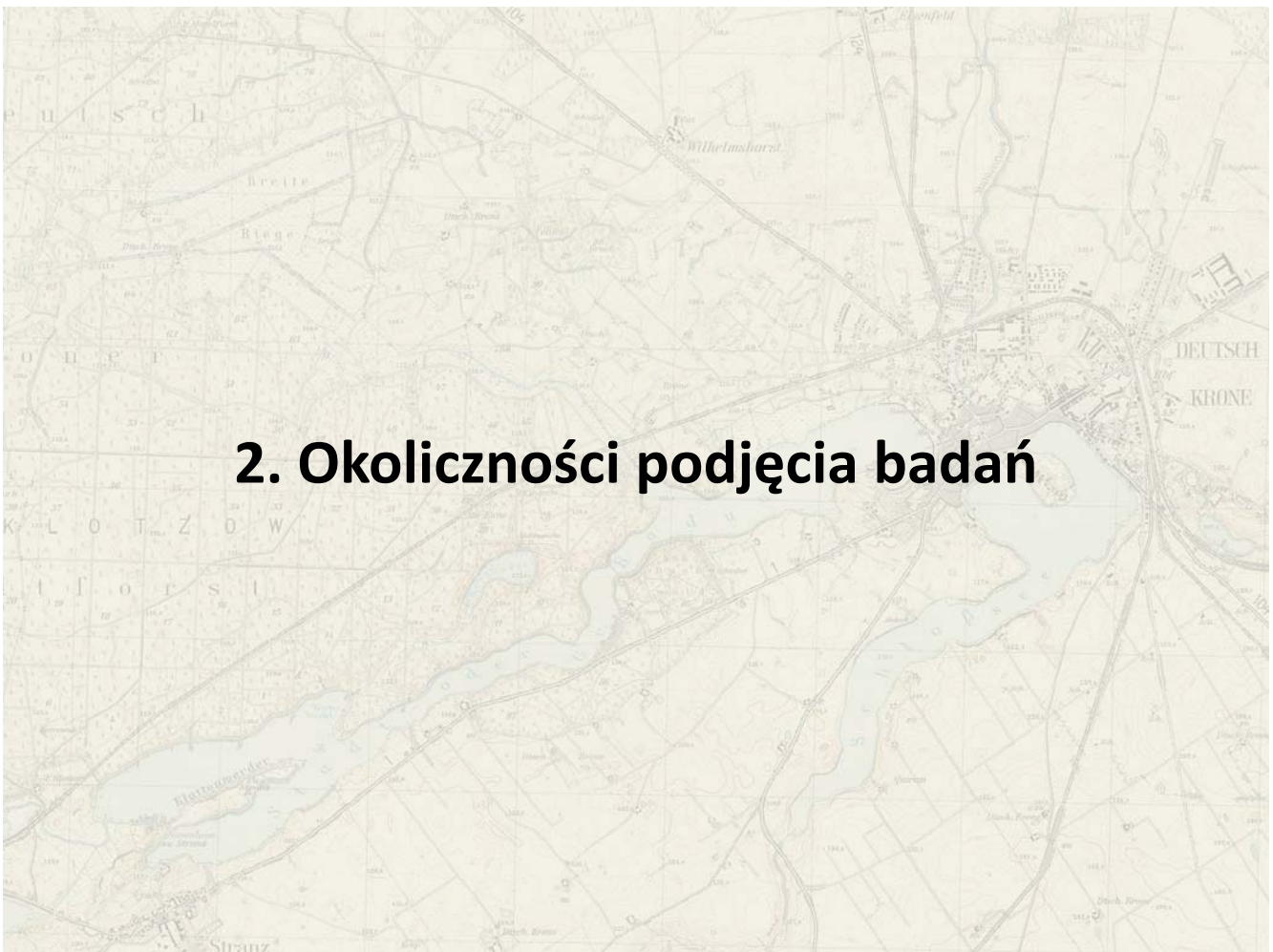
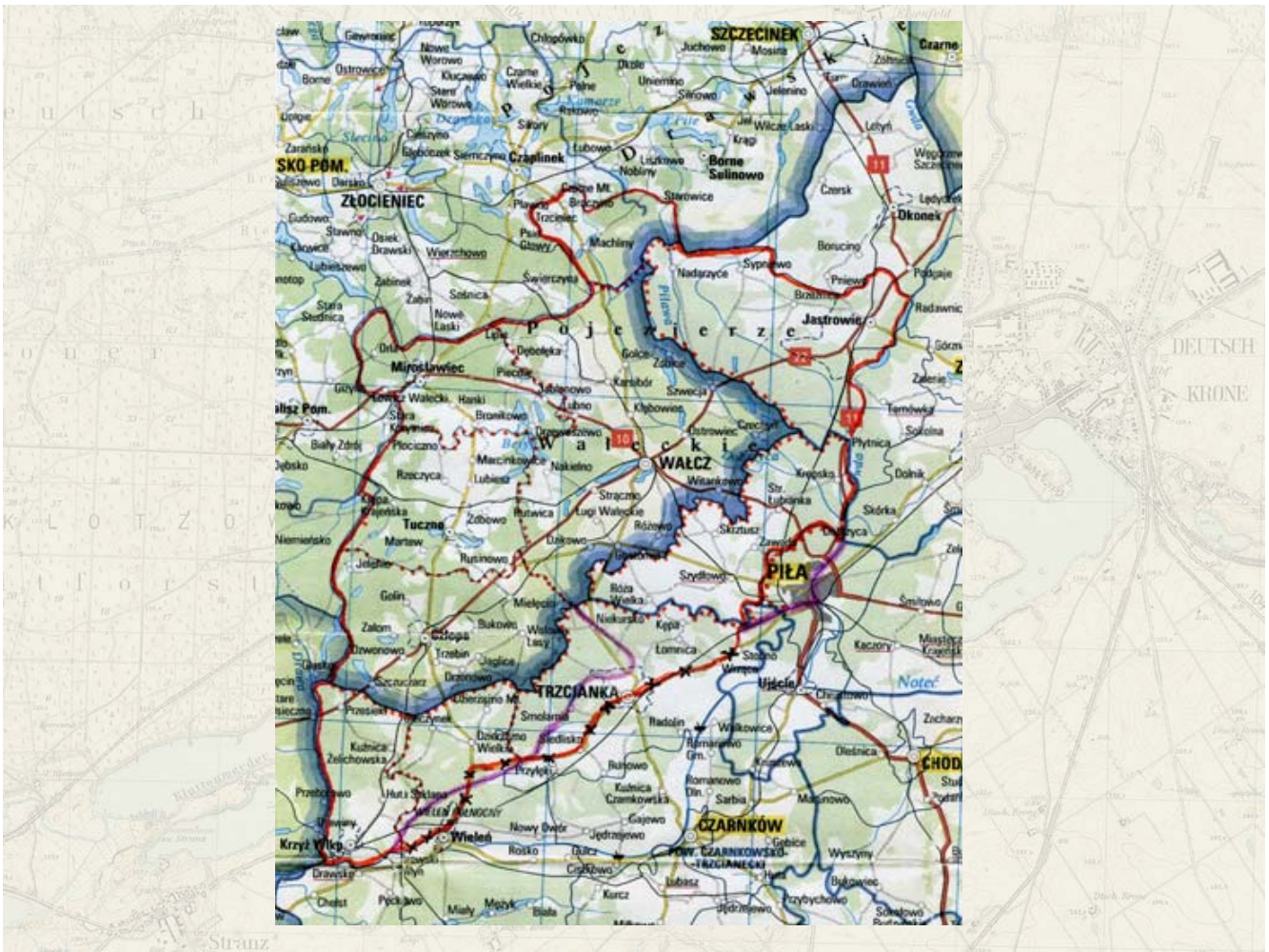
Janusz Gołaski
Uniwersytet Przyrodniczy
w Poznaniu

Poszukiwanie dawnych polskich nazw na Pojezierzu Wałeckim

Polsko-niemieckie sympozjum na temat nazw geograficznych, 3 – 4 marca 2014 r. Görlitz

1. Obszar badań

2. Okoliczności podjęcia badań

Założono, że przedmiotem badań są nazwy, których tworzywo językowe nosi ślady polskiego języka i których obiekty można umiejscowić na współczesnej mapie.

Pomysł ten zyskał poparcie, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznało środki, a Instytut Geodezji i Kartografii w Warszawie pod dyktando dr hab. Marka Baranowskiego podjął się organizacji badań

polegających nie tylko na odszukaniu dawnych polskich nazw, lecz także na ich kartograficznym opracowaniu i upowszechnieniu na badanym terenie.

3. Zespół badawczy

Do zespołu zajmującego się odtworzeniem dawnych nazw weszli:

dr Krystyna Górską-Gołaska,
historyk i archiwista,
emeryt Pracowni Słownika
Historyczno-Geograficznego
Wielkopolski
w Średniowieczu Instytutu
Historii PAN,

**dr hab. Małgorzata
Rutkiewicz-Hanczewska,**
mająca duże doświadczenie
w badaniu nazw przez
kontakty z miejscową
ludnością, językoznawca,
adiunkt Instytutu Języka
Polskiego Uniwersytetu
Adama Mickiewicza
w Poznaniu,

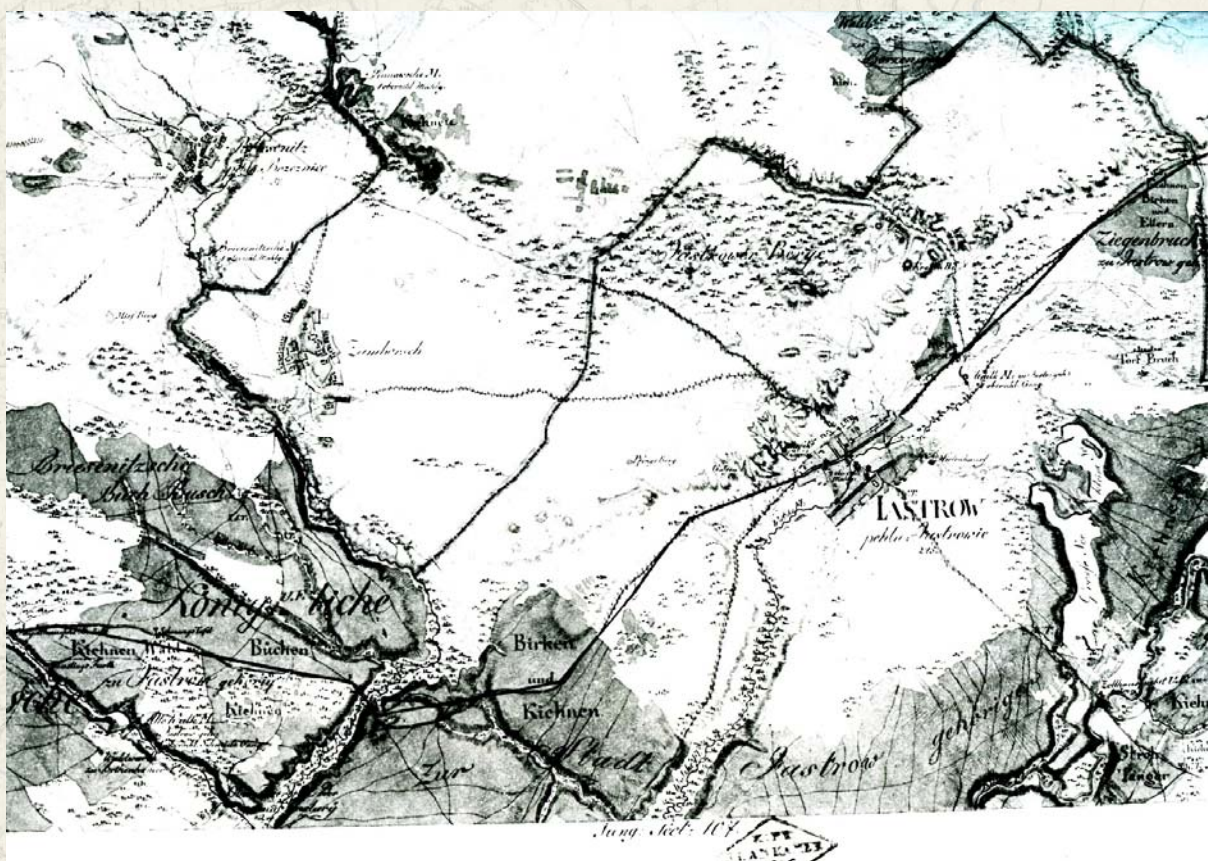
**prof. dr hab. Janusz
Gołaski,**
geodeta i topograf,
emeryt Uniwersytetu
Przyrodniczego
w Poznaniu,
jako kierownik Zespołu.

4. Rodzaje materiałów źródłowych

Mapy

1. Schm. – F. W. v. Schmettau. Kabinettskarte Preussische Provinzen östlich der Weser und angrenzender Gebiete. 1:50 000. Aufgenommen 1767 – 1787. Rkps. Staatsbibliothek zu Berlin, sygn.L 5420.
2. SPWP – Separat - Piece von Westpreussen 1:25 000, [na podstawie pomiaru ok. 1781]. Rkps. Staatsbibliothek zu Berlin, sygn. L 5420/4.
3. Schr. – v. Schrötter. Karte von Ostpreussen nebst Preussisch Litthauen und West – Preussen nebst dem Netzdistrict.1:50 000. Aufgenommen 1796 – 1802. Rkps. Staatsbibliothek zu Berlin, sygn. N1020.
4. M25 – Mapy topograficzne 1:25 000 ok. 1830 r. Rkps. Staatsbibliothek zu Berlin, sygn. N 729.
5. M50 – Mapy topograficzne 1:50 000 wydane przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii w Warszawie ok. 2000 r. (z nazwami wg Państwowego Rejestru Nazw Geograficznych z 2013 r.).

Mapa okolic Jastrowia na ark. 98

Wydane źródła tekstowe

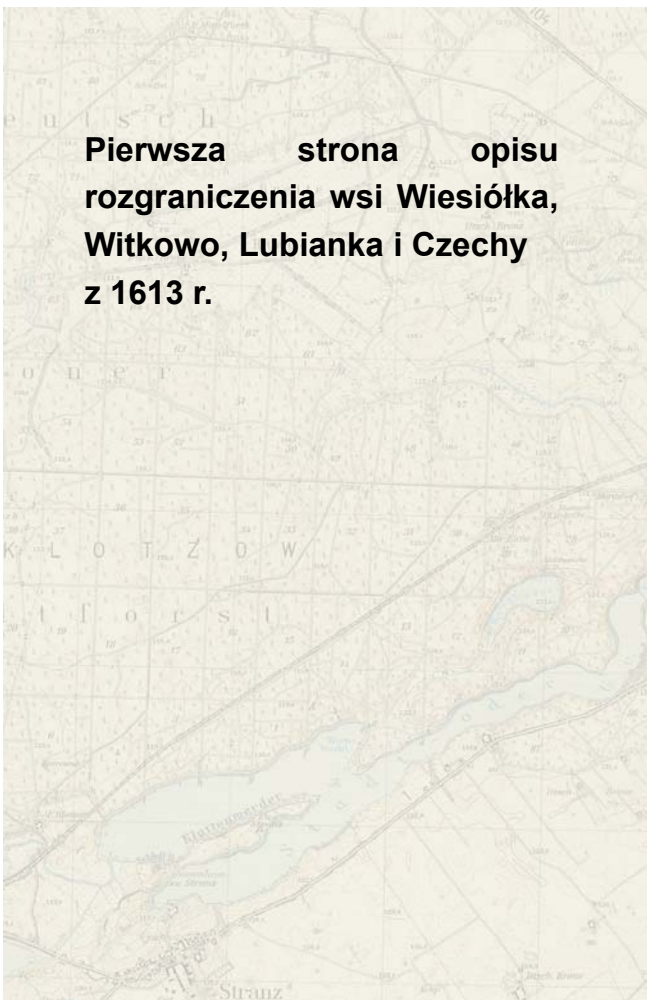
1. Scht – F.W.F. Schmitt. Geschichte der Deutsch-Croner Kreises. Thorn 1867.
2. SchJas. – Schultz Fr. Chronik der Stadt Jastrow. Jastrow 1896.
3. SchDL – Schultz Fr. Das Deutsch Kroner Land im 14. Jahrhunderte. {w:} Zeitschrift des Westpreussischen Geschitsvereins. H. XXXIX, (1899), s. 1 - 98. Danzig 1899.
4. SchGK – Schultz Fr. Geschichte des Kreises Deutsch-Krone. Deutsch Krone 1902, ss.352.
5. KozBad. – Kozirowski Stanisław. Badanie nazw topograficznych dzisiejszej Archidiecezji Poznańskiej. Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego XLI (1914) i XLII (1915), ss. 765. Poznań 1916.
6. NG – Schulz W. Quellenband zur Geschichte der zweiten deutsche Ostsiedlung im westlichen Netzegau. Leipzig 1938, ss. XI-XVIII, 1-263.
7. LKWI – Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1564-1565. Cz. I. Starostwo Uście i Wielen, ss.LXIII, 279. Bydgoszcz 1961.
8. BGS – Boese Karl. Geschichte der Stadt Schneidemühl. Würzburg 1965, ss.234.
9. SHG – Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu. Instytut Historii PAN. Cz. I, A – Cz. V, Ś. Poznań 1982 – 2011.

Rękopiśmienne źródła archiwalne

Lista źródeł (od XIV do końca XVIII wieku) zbadanych w Archiwum Państwowym w Poznaniu

- 1a. PG – Poznańskie Grodzkie Księgi Sądowe,
- 1b. PZ – Poznańskie Ziemskie Księgi Sądowe,
- 1c. WG – Wałeckie Grodzkie Księgi Sądowe..

Pierwsza strona opisu rozgraniczenia wsi Wiesiółka, Witkowo, Lubianka i Czechy z 1613 r.

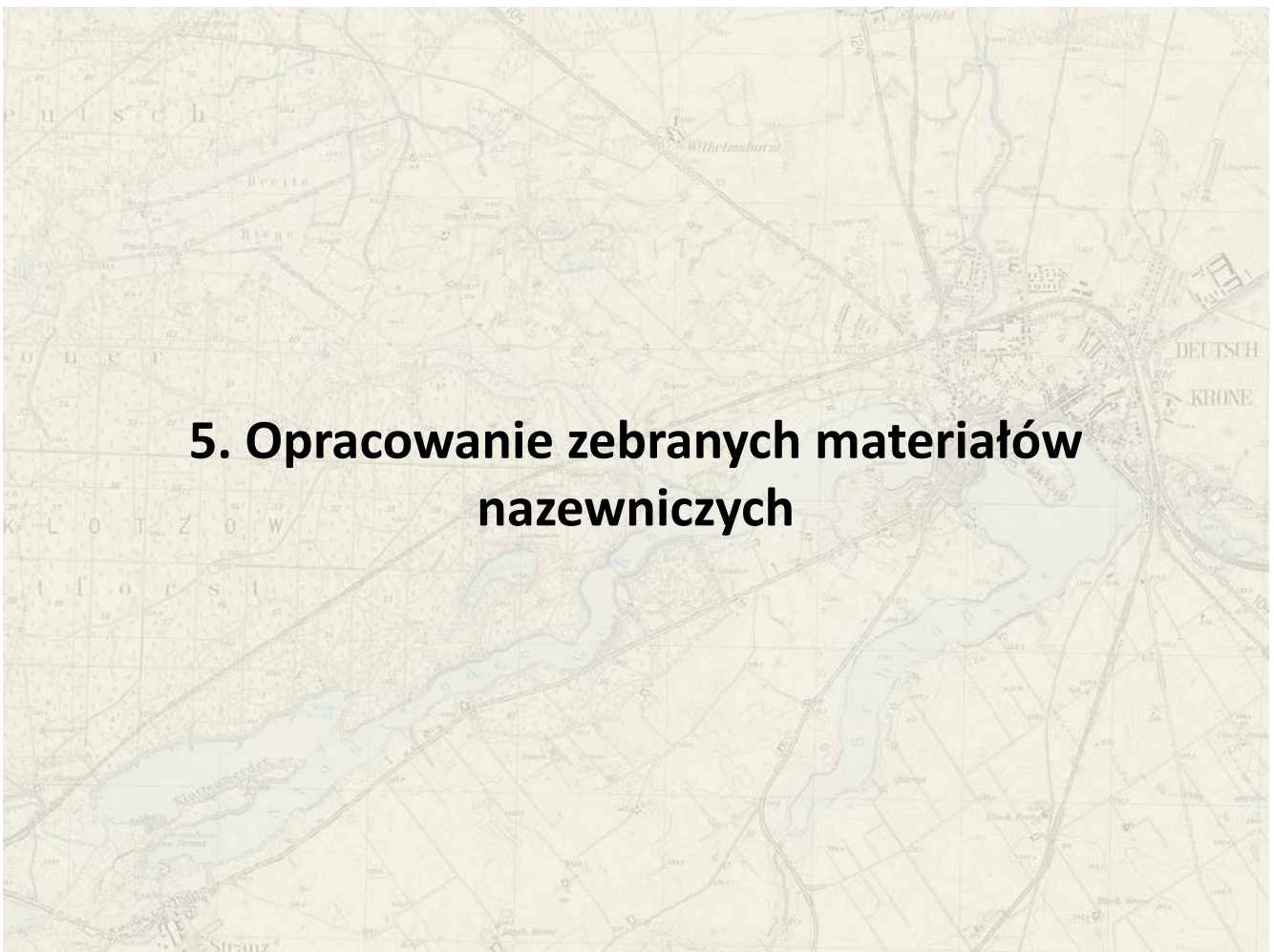
Limites intervillas Wiesiolka, Witkowo, Lubianka Czechy

ACTUM IN CASTRO WALLEN' SUB QUARTA POST CHRISTUM
SANCTI MATTHEI APOSTOLI QUODAMA. HANC DIGNUS MILITUM
ANNO SECCENTISIMO DECIMO SEPTIMO.

CONSTITUTUS PERSONARUM EORUM OFFICIO IUDICIS ET MAGISTRIS DOMINI CARNEI
WALLEN' FELICIS DECENTIBUS WALLEN' INQUIRITIS QUAMVIS DE STRABIE WITKOWO
SEI OBSTITIT AD FELIX OFFICII SEI TRAS COMMISSIONIBUS LINITUM INFRAS TEGEM SIT
LITIS DIGNAM INFRAS TEGEM COMMISSIONIBUS PER SACR. REGIAM ARTEM AD PISINUM
ET DEBERIQUA' HOCES LIMITES ASSUMITIBUS ET ASSUMITIBUS MARIBUS ILLOS
PROPRIIS DISCRETIBUS IANAS SALUS OMNIBUS NABA SUSPICIONIBUS AD EIS APPAREBAT ET
FENEDIS QUORUM HONOR SEQUITUR ESTI. TALIS.

ACTUM IN LOCO COMPACTI DIFFERENTIARUM INTER BONA VILLARUM WITKOWO ET WIE
SIOŁKA CONSTAT WALLEN' ET BONA VILLE LUBIANKA AGRIBUS SEIBER IDE RESOR
TU QUAE EST INTER BONA VILLE WIE SIOŁKA AD PRAS TENET ALIUM ADAMI WIT
KOWO ET SEIBERIS DECEBLAWSKA CONIUNXIM EX UNA ET VILLAM WITKOWO ET
ALIBERA PARTIAM IDE CIRCA SEIPULUM ANGLAREM PARODITAT SEIBER WITKOWO
ET WIE SIOŁKA AC PARTIEM COPATIUM VILLE LUBIANKA CIRCA VIAM ANTIQUAM
WITKOWO JUXTA LEAT ANTIQUAM DEVISIONE HONORUM AGRIBUS SEIBER ET WALLEN'
ASSUMITIBUS IDE EORUM IUDICIS STANISLAO DECEBLAWSKA DIGNITATE SEIBERIS

5. Opracowanie zebranych materiałów nazewniczych

Skorowidz niemieckich map topograficznych 1:25 000
Pojezierza Wałęckiego

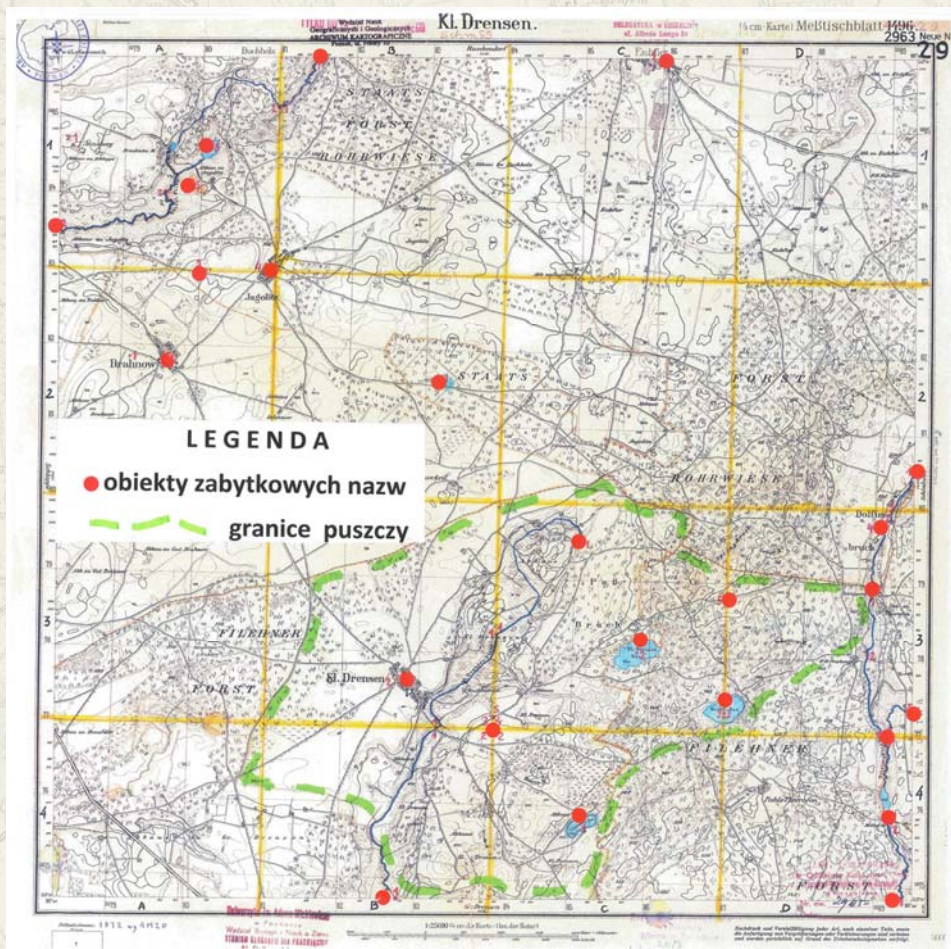
2360 (1910) Lubiesz Zabłocie	2361 (1909) Wusterwitz Ostrowiec	2362 (1910) Neu-Wulfram Nowe Skorowce	2363 (1911) Polzin Polno	2364 (1912) Pölsburg Półno	2365 (1913) Göhlen Gólin	2366 (1914) Tharow Tharowo	2367 (1915) Hammerstein Łazno	2368 (1916) Ruttenberg Rucznoburg
2460 (1864) Dramburg Dramsko	2461 (1865) Züschagen Suliszewo	2462 (1866) Falkenberg Złocińsk	4 2463 (1867) Tampelburg Czupryna	2 2464 (1868) Nebeln Nobiń	3 2465 (1869) Groß Born Dobre Sulonowo	2466 (1870) Birkenbrügge Berkenkowo	2467 (1871) Ratzeburg Ratko	2468 (1872) Petrowskade Górnice
2560 (1868) Zarnowice Zarnowo	2561 (1869) Groß Lubbeke Jez. Lubie	2562 (1870) Wargow Wargow	4 2563 (1871) Groß Lindenh. Sierczyno	5 2564 (1872) Recknitz Recknitz	6 2565 (1873) Zippow Zippowo	7 2566 (1874) Jastrow Jastrowo	8 2567 (1875) Flodenburg Flodkowo	2568 (1876) Buchtorf Buchtowo
2660 (1847) Rahmeritz Rakowice	9 2661 (1849) Groß Spangell Kiczyno Wielkie	10 2662 (1849) Miekkow Mieszkow	11 2663 (1850) Pellnick Pellnick	12 2664 (1851) Neujohz Góbie	13 2665 (1852) Friedenst. Świecko	14 2666 (1853) Belkenbrügge Błocza	15 2667 (1854) Tarnowice Tarnowice	2668 (1855) Flelow Flelow
2760 (1832) Nauwiedl Dzierżno	2761 (1833) Kallitz Kallisz	16 2762 (1834) Spechtshof Rępczyno	17 2763 (1835) Vargorf Karczkowice	18 2764 (1836) Deutsch Kron. Wałcz	19 2765 (1837) Breitenstein Dobno	20 2766 (1838) Lelchke Stara Lubieszka	2767 (1839) Krojske Krojsko	2768 (1840) Friedelsled Rogoźno
2860 (1413) Fluttenku Bieran	24 2861 (1414) Zalten Żalno	23 2862 (1415) Tutz Tuczno	23 2863 (1416) Rutshendorf Rucznoburg	24 2864 (1417) Jarnicke Jarnicko	25 2865 (1418) Wittenberg Witynowo	26 2866 (1419) Schridemühl Sława	2867 (1420) Schnitz Sława	2868 (1421) Wiesak Wiesak
2960 (1493) Bismes Bismes	27 2961 (1494) Regentin Rępczyno	28 2962 (1495) Schkoppe Skopka	29 2963 (1496) K. en Drensen Dzierżno Małe	30 2964 (1497) Sponowka Sponowka	2965 (1498) Radolin Radolin	2966 (1499) Lütz Lütz	2967 (1500) Norzow Norzowo	2968 (1501) Santochin Santochin
3060 (1566) Waldenberg Dobryń	31 3061 (1567) Friedrichsdorf Przeborno	32 3062 (1568) Eckberg Cępczyno	33 3063 (1569) Groß Drensen Cępczyno	3064 (1570) Sagwitz Sagowice	3065 (1571) Scharnikau (Wartenberg) Szarńkowo	3066 (1572) Gembitz Gębice	3067 (1573) Kölnm. l. Pos. Chocisz	3068 (1574) Margonin Margonin
3160 (1637) Driesen (West) Dzierżno (Zach.)	34 3161 (1638) Driesen (Öst) Dzierżno (Wsch.)	35 3162 (1639) Kruze Kruze	3163 (1640) Wegeln Wegeln	3164 (1641) Gulz Gulz	3165 (1642) Ludowitz Ludowice	3166 (1643) Schrotthaus Szrotowice	3167 (1644) Budin Budyn	3168 (1645) Zelle Zelle
3260 (1707) Gotschke Gószko	3261 (1708) Abzow Abzowo	3262 (1709) Schwedemühl-Pfke	3263 (1710) Nauwiedl Wartykowo	3264 (1711) Wronke Wronko	3265 (1712) Obernitz Obornice	3266 (1713) Polzow Polzowo	3267 (1714) Dölschew Gólszewo	3268 (1715) Rogow Rogow
3360 (1778) Waltze Włocze	3361 (1779) Birnbaum Bierzyn	3362 (1780) Ziwe Ziębno	3363 (1781) K. odzka Kłodzko	3364 (1782) Scharfenort Ostrowo	3365 (1783) Samter Szamotyły	3366 (1784) Ootnik Ootnik	3367 (1785) Lukow Lukowo	3368 (1786) Söckken Słoko

Na opracowanie to składa się w pierwszej kolejności naniesienie obiektów nazw na mapę podkładową.

Jako podkład przyjęto niemieckie mapy topograficzne z końca XIX wieku w skali 1:25 000 nadając im numery od 1 do 35.

Są one dokładniejsze od map źródłowych i jednocześnie zawierają więcej szczegółów do identyfikacji danych ze starszych źródeł.

Mapa obiektów nazewniczych na obszarze objętym arkuszem mapy podkładowej 1:25 000 nr 29 Dzierżno Małe (1496 Klein Drensen) unacześnionej w 1932 r.

Wykaz nazw źródłowych, s.1, ark. 29. Dzierżąno Małe

WYKAZ NAZW ŹRÓDŁOWYCH – LIST OF SOURCE TOPONYMS							
Ark. 29 Dzierżąno Małe (Klein Drensen 1496)							1 (2)
Lp.	Po-Le	Nr ob.	Rodzaj obiektu	Nazwy i ich źródła			
				Mapa podkładowa 1:25 000, 1932	PRNG 2013 na mapie 1:50 000	Mapy przed 1870	Dokumenty przed 1780
1	2	3	4	5	6	7	8
1	1A	1	góra 106	osada Annaberg	N-33-105-C i D osada Podgórze	-	-
2		2	rzeka	Dessel Fliess	Cieszynka		Słopycza 1546, Słopnicza 1558. SHG, cz. IV, 554.
3		3	góra 107	-	-		Gogolcza Gora 1558. SHG cz. I, 513.
4		4	wieś	Jagolitz	Jaglice	Gogulcze. Schr. 105	Gogolicze 1448, Gogolcze 1581. SHG cz. I, 513.
5		5	jez.	-	-	Gatke. Schr. 105. Jancken S. SPWP 146.	Jathno 1532. SHG cz. II, 63.
6		6	góra	-	-	Janrcken Berg. SPWP 146	
7	1B	1	rzeka	Dessel Flies	Cieszynka		zob. 1A, 2
8	1C	1	wieś	Eichfier	Wołowe Lasy	Wołowelasy. Schr. 106.	Wołowelaski, Wołowylasy przed 1641. SchGK 245.
9	2A	1	wieś	Drahnow	Drzonowo Wateckie		Dronowe 1352, Drzonowo 1580. SHG, cz. I, 420.
10	2B	1	bloto	-	-	Labescken Br. SPWP 146.	
11	2D	1	struga	Prielang Fl.	-		Przilanczyncza. SHG, cz. III, 893.
12	3B	1	struga	Kl. Drensen Fl.	Dzierżązna		Dzierżasnna 1564. SHG cz. I, 434.
13		2	wieś	Kl. Drensen	Dzierżązno [!] Małe		Dzierżazno Minus 1619. NG, 25.
14		3	las i łąki	-	-		Dzierżazna 1546. SHG, cz. I, 434.
15	3C	1	struga	Kl. Drensen Fl.	Dzierżązna		Zob. Lp. 12.
16		2	jez.	Kl. Drensen S.	Dzierżązenko		Dzierżazenko 1546. SHG, cz. I, 434.
17		3	jez.	Hecht S.	Jez. Szczupacze		Szczucze 1565. SHG, cz. IV, 829.
18		4	las i łąki	-	-		zob. Lp.14
19		5	droga	-	-		Kolodzieiska Droga 1546. SHG, cz. II, 268.
20	3D	1	bród	Schlopper Fuhr	Człopski Bród		Kolodziejski Brod 1546. SHG, cz. II, 268.
21		2	struga	Prielang Fl.	-		Zob. Lp. 11.

6. Uwagi końcowe

**Księga sądowa podczas jej udostępniania w pracowni naukowej
Archiwum Państwowego w Poznaniu.**

Dziękuję za uwagę

Janusz Gołaski

Poszukiwanie dawnych polskich nazw na Pojezierzu Wałęckim

1. Obszar badań

1) [Mapa obszaru badań]

Pojezierze Wałęckie od zachodu ograniczone jest rzekami Drawą i Płociczną, a od wschodu – rzeką Gwdą. Od północy przylega do Pojezierzy Drawskiego i Szczecińskiego, a od południa - do Doliny Noteci. Obszar ten pokrywa się z powiatem wałęckim (Deutsch Krone) sprzed 1939 r., z poszerzeniem w kierunku południa.

W czasach przedhistorycznych obszar ten zamieszkały był przez Słowian. Do końca XIII w. należał, do Polski, następnie, do końca XIV wieku, był pod wpływem niemieckim. Potem do roku 1772 r. należał do Polski i wówczas w skład powiatu wałęckiego wchodziło jeszcze Pojezierze Drawskie. Po pierwszym rozbiórze Polski ziemie te stały się częścią Prus. Historia tych ziem zaznaczyła się w nazewnictwie miejscowości i obiektów niezamieszkałych na tym obszarze.

2. Okoliczności podjęcia badań

2) [fotografia siedziby IGiK]

Wysiedlenie ludności niemieckiej z tych ziem w wyniku II Wojny Światowej i osadzenie ludności polskiej stworzyło nagłą potrzebę zastąpienia niemieckich nazw geograficznych nazwami polskimi. Zadanie to, postawione przed Komisją Ustalania Nazw Miejscowości, było niewykonalne z powodu wielkości obszaru do opracowania i trudności okresu powojennego. Do obiegu urzędowego weszły więc także nazwy przypadkowe, zwłaszcza w zakresie nazw obiektów niezamieszkałych.

Podjęmowane później próby zastąpienia tych nazw dawnymi nazwami polskimi napotkały na zrozumiałe sprzeciwy miejscowej ludności i organów władzy. Wobec tego wysunięto pomysł przywrócenia tych nazw nie jako środka porozumiewania się w stosunkach urzędowych, lecz jako pewnego dobra kultury.

Założono, że przedmiotem badań są nazwy, których tworzywo językowe nosi ślady polskiego języka i których obiekty można umiejscowić na współczesnej mapie.

Pomysł ten zyskał poparcie, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznało środki, a Instytut Geodezji i Kartografii w Warszawie pod dyktando dr hab. Marka Baranowskiego podjął się organizacji badań polegających nie tylko na odszukaniu dawnych polskich nazw, lecz także na ich kartograficznym opracowaniu i upowszechnieniu na badanym terenie.

3. Zespół badawczy

3) [fotografie dr Krystyny Górskiej Gołaskiej, dr hab. Małgorzaty Rutkiewicz-Hanczewskiej i prof. dr hab. Janusza Gołaskiego

Do zespołu zajmującego się odtworzeniem dawnych nazw weszli:
dr Krystyna Górską-Gołaska, historyk i archiwista, emeryt Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Wielkopolski w Średniowieczu Instytutu Historii PAN,
dr hab. Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska, językoznawca, adiunkt Instytutu Języka Polskiego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu,
prof. dr hab. Janusz Gołaski, geodeta i topograf, emeryt Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, jako kierownik Zespołu.

Dr Krystyna Górską-Gołaska zajmuje się zebraniem nazw ze źródeł archiwalnych sprzed końca XVIII i literatury historycznej. Dr hab. Małgorzata Rutkiewicz – Hanczewska po wywiadzie nazewniczym na badanym obszarze zajmuje się językową poprawnością przywracanych dawnych nazw, a prof. Janusz Gołaski – zebraniem nazw ze źródeł kartograficznych i umiejscowieniem na mapie obiektów nazewniczych.

4. Rodzaje materiałów źródłowych

4).[Wykaz głównych źródeł nazewniczych]

Na pierwszym miejscu wykazu wymieniono źródła kartograficzne, obejmujące mapy topograficzne w skalach 1:50 000 i 1:25 000, wykonane na podstawie pomiaru od końca XVIII do połowy XIX w. Kolejna mapa topograficzna w skali 1:25 000 wykonywana w końcu XIX w. jest również źródłem nazw, jednakże w naszych badaniach pełni ona także rolę mapy podkładowej, na której zapisuje się dane zaczerpnięte ze starszych źródeł. W przeciwieństwie do poprzednich map, które były wydawane po pomniejszeniu, ta mapa została wydana w skali 1:25 000.

Przykładem rękopiśmiennej mapy topograficznej z przełomu XVIII i XIX jest mapa Prus F. Schroettera w skali 1:50 000, której część przedstawiamy na ekranie.

5).[Mapa okolic Jastrowia na ark. 98]

Następną grupę źródeł stanowią publikacje tekstów opracowanych na podstawie źródeł przechowywanych w archiwach. Dla naszego przedsięwzięcia największe znaczenie mają zeszyty „Słownika Historyczno-Geograficznego Województwa Poznańskiego w Średniowieczu”, wydawane głównie na podstawie ksiąg sądowych przez poznańską Pracownię Instytutu Historii PAN. Obecnie przygotowuje się do wydania kolejny zeszyt z nazwami zaczynającymi się na literę T.

W tym miejscu chciałbym zwrócić uwagę na wymienione w wykazie źródeł nazewniczych publikacje niemieckich historyków, sprzed 1939 r. Są one jedynym

źródłem informacji o niektórych polskich nazwach na badanym obszarze z powodu zniszczenia miejscowych archiwaliów podczas wojny.

Trzecią grupę źródeł stanowią przechowywane w archiwach i udostępniane tylko na miejscu oryginały rękopisów, związanych m. in. z prawem własności do ziemi. Dla okresu sprzed końca XVIII w. są one ważnym źródłem informacji o nazwach. Opisy dotyczą także rozgraniczania wsi, podziałów gruntów, bądź zakładania nowych osad.

Na ekranie widoczna jest pierwsza strona opisu rozgraniczenia wsi Wiesiółka, Witkowo, Lubianka i Czechy z 1613 r.

6.)[Karta 8 waleckiej grodzkiej księgi sądowej nr 15]

Ponadto na następnym ekranie widzimy księgę sądową podczas jej udostępniania w pracowni naukowej Archiwum Państwowego w Poznaniu.

7).[Przy pracy nad księgą w Archiwum]

5. Opracowanie zebranych materiałów nazewniczych

Na opracowanie to składa się w pierwszej kolejności naniesienie obiektów nazw na mapę podkładową. Jako podkład przyjęto niemieckie mapy topograficzne z końca XIX wieku w skali 1:25 000 nadając im numery od 1 do 35. Są one dokładniejsze od map źródłowych i jednocześnie zawierają więcej szczegółów do identyfikacji danych ze starszych źródeł.

Przy przenoszeniu obiektów stosuje się metodę retrogresji rozpoczynając od przeniesienia na podkład danych źródłowych z nowszych źródeł kartograficznych i kończąc na najstarszych źródłach opisowych. Przeniesienia z mapy źródłowej na podkład dokonujemy po identyfikacji topografii miejsca bądź nazwy na obydwóch mapach. Jeśli to nie jest możliwe, wykonuje się domiary od innych zidentyfikowanych obiektów położonych w sąsiedztwie przenoszonego obiektu. Przy źródłach opisowych potrzebne jest zbadanie geometrycznej budowy opisu

Na ekranie przedstawiamy mapę obiektów nazewniczych na obszarze objętym arkuszem mapy podkładowej 1:25 000 nr 29 Dzierżążno Małe (1496 Klein Drensen) unacześnioną w 1932 r.

[

8) [Mapa obiektów nazewniczych na ark. 29 Dzierżążno Małe]

Przy oznaczaniu obiektów na „Mapie obiektów nazewniczych zastosowano odrębną numerację w każdym z 16 pól wyznaczonych przez prostokątną siatkę. Celem było ułatwienie identyfikacji obiektów wprowadzanych z wielu źródeł. Na mapie tej nie zapisuje się nazw obiektów, lecz jedynie numery identyfikacyjne:

arkusza mapy,
pola w prostokątnej siatce,
obiektu nazewniczego w polu siatki.

Jednocześnie z nanoszeniem obiektów nazewniczych prowadzi się „Wykaz nazw źródłowych” danego arkusza, w którym zapisuje się zebrane nazwy

]

9) [Wykaz nazw źródłowych, s.1, ark. 29. Dzierżąno Małe]

Pierwsze kolumny wykazu przeznaczone są na numery identyfikacyjne. Następnie zapisuje się rodzaj obiektu. Dalej zapisuje się nazwę na mapie podkładowej i obecną nazwę urzędową według zapisu na mapie 1:50 000. Ostatnie dwie kolumny przeznaczone są na nazwy historyczne pozyskane z map i dokumentów pisanych. Przy mapach po nazwie podaje się skrót źródła i numer arkusza, a w przypadku dokumentów pisanych - rok zapisu i odsyłacz do źródła.

Na podstawie tych dwóch dokumentów – mapy obiektów nazewniczych i wykazu nazw źródłowych – zespół złożony z historyka, językoznawcy i topografa ustala kształt zabytkowych nazw i miejsce obiektów tych nazw na mapie.

6. Uwagi końcowe

Na koniec, uprzedzając Szanownych Państwa, chciałbym odpowiedzieć na 2 pytania.

W jakim stopniu wyczerpaliśmy źródła informacji o dawnych nazwach i dla ilu obiektów zdołaliśmy zebrać dokumentację świadczącą o dawnych polskich nazwach.

Na pierwsze pytanie możemy odpowiedzieć „tak” w przypadku najstarszych map topograficznych. Zawdzięczamy to kolegom z Kartenabteilung Staatsbibliothek w Berlinie, z którymi współpracujemy od wielu lat.

Natomiast w przypadku staropolskich ksiąg sądowych, które są zasadniczym źródłem, możemy powiedzieć, że w stosunku do kartoteki Słownika Historyczno-Geograficznego Wielkopolski udało się nam powiększyć wiedzę o polskich nazwach na badanym obszarze przede wszystkim w zakresie XVII i XVIII w. Niestety z powodu wielkości tego zasobu i braku indeksu zawartości ksiąg o jego wyczerpaniu można jedynie pomarzyć.

To jest zadanie dla wielu pokoleń. W pierwszej połowie XX w. poszukiwaniem nazw w tych księgach zajmował się już ks. Stanisław Kozierowski, a w latach sześćdziesiątych tego wieku – dr Ryszard Walczak. W tym czasie rozpoczęto gromadzenie nazw dla opracowania „Słownika Historyczno- Geograficznego Województwa Poznańskiego w Średniowieczu.”

Według wstępnej oceny na 35 arkuszach mapy w skali 1:25 000 zebraliśmy dokumentację potwierdzającą słowiański rodowód nazw dla około 340 obiektów. Oceniając nazwy będące obecnie w obiegu wydaje się, że około 1/3 tych nazw ma postać zgodną z tym rodowodem. Na pozostałą liczbę nazw składają się zarówno nazwy źle odtworzone, jak i pominięte.